

Formuesforbrytelser i Norge

Av førsteamanuensis RAGNAR HAUGE, Oslo

I

I en av de mest kjente lærebøker i kriminologi innledes kapitlet om kriminalstatistikken på følgende måte:

„Den alminnelige statistikk over lovbrudd og lovbrøyttere er antagelig den mest upålitelige og mest problematiske av all statistikk. Det er umulig å fastslå med sikkerhet omfanget av kriminaliteten innenfor et bestemt område på et bestemt tidspunkt. Det er åpenbart at en stor del av de begåtte forbrytelser forblir uoppdagede, andre blir opdaget, men blir ikke anmeldt, og atter andre blir anmeldt, men ikke tatt med i talloppgavene. Følgelig er enhver oppgave over kriminaliteten, f. eks. over forbrytelser etterforsket av politiet, over domfelte eller innsatte i fengselsanstalter bare en indeks på den totale kriminalitet. Men disse indeksene står ikke i noe konstant forhold til den bakenforliggende realitet, hva nå den måtte være
..... (Dette gjør) det nærmest dumdristig å forsøke å sammenlikne kriminalitetsfrekvensen i forskjellige byer, og det er også hasardiøst å sammenlikne tallene innenfor et land eller et bestemt område fra et år til annet. Internasjonale sammenlikninger er enda mer problematiske.“¹⁾

Denne følelsen av usikkerhet overfor offisiell statistikk har ført til at man i etterkrigstidens kriminologi har vært meget opp-tatt av å forsøke å kartlegge kriminalitetens omfang uavhengig av offisiell statistikk. I en del tilfelle har man forsøkt å foreta beregninger av den faktiske kriminalitet med utgangspunkt i tilgjengelige data. På basis av kjennskap til antall fødsler, spontane aborter og hospitaliseringsfrekvens for aborter har man f. eks. forsøkt å beregne antallet ulovlige svangerskapsavbrytelser. Med utgangspunkt i bl. a. opplysninger om nasjonalinntekt og skattbar inntekt har man forsøkt å beregne størrelsen av det beløp som unndras beskatning. Og ut fra opplysninger om vareinntak, omselning og ordinært svinn har det vært gjort anslag over størrelsen av de tyverier som foretas fra butikker og bedrifter.²⁾

Men selv om slike beregninger kan være forholdsvis pålitelige, er det bare på ytterst få områder de kan foretas. Når det gjelder

¹⁾ Sutherland, Edwin H. and Donald R. Cressey: *Principles of Criminology*. Sixth Edition. Philadelphia 1960 s. 25.

²⁾ Se f. eks. for Norges vedkommende, Innstilling fra Straffelovrådet om adgang til å avbryte svangerskap (1956) og Innstilling I fra Straffelovutvalget av 1947 (1949).

det store flertall av lovbrudd — enten det nå er vinningsforbrytelser, legemskrenkelser eller sedelighetsforbrytelser — finnes det som regel ikke opplysninger som kan danne basis for beregninger av den faktiske kriminalitet. Og det ligger også den begrensning i slike beregninger at en ikke kan si noe om gjerningsmennene bak disse lovbruddene eller hvem de går utover.

Som et ledd i det samnordiske kriminologiske arbeidet ble det i løpet av 1960-årene foretatt undersøkelser i samtlige nordiske land med sikte på å få et visst innblikk i den faktiske kriminalitet blant ungdom. Det ble utarbeidet et spørreskjema som ble forelagt utvalgte grupper av de unge menn som møtte til sesjoner i de respektive land, og hvor de anonymt besvarte spørsmål om de noengang hadde begått en rekke forskjellige straffbare handlinger. Formålet med undersøkelsene var delvis å skaffe opplysninger som kunne si noe om kriminaliteten innenfor hvert enkelt land, delvis å få mulighet til å foreta en sammenlikning av kriminaliteten mellom de enkelte land.³⁾

Disse undersøkelsene har selvfølgelig sine klare begrensninger. Selv om de gir et ganske godt inntak til å si noe om hvor vanlig eller uvanlig det er at gutter begår visse nærmere bestemte lovbrudd — tatt i betraktning de feilkilder som følger av at svarpersonene kan være uærlige, at de har glemte ting de har vært med på og så videre — er de for det første begrenset til å gjelde mannlig ungdoms atferd på dette området. Og selv om de hadde vært utvidet til å omfatte begge kjønn og samtlige aldersgrupper sier de bare noe om gjerningsmennene — og ikke noe om hvor vanlig eller uvanlig det er at man blir utsatt for lovbrudd.

For å få data som kunne supplere og utfylle den kunnskap om kriminaliteten i Norden man hadde gjennom offisiell kriminalstatistikk og undersøkelsene om selvrapportert kriminalitet, tok Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi i 1971 initiativet til en samnordisk undersøkelse av omkostningene og skadevirkningene ved kriminaliteten. Som et ledd i dette arbeidet ble det besluttet at man skulle foreta intervjuundersøkelser blant et representativt utvalg av befolkningen med sikte på å kartlegge i hvilken utstrekning de hadde vært utsatt for forskjellige former for lovbrudd. I 1971 ble det på denne bakgrunn foretatt undersøkelser med sikte på å belyse omfanget av voldskriminaliteten i Dan-

³⁾ Undersøkelsene er publisert i: Christie, Nils, Johs. Andenæs og Sigurd Skirbekk: *A study of self-reported crime. Scandinavian studies in Criminology Vol. 1* Oslo 1965 s. 86—116; Anttila, Inkeri og Risto Jaakkola: *Unrecorded Criminality in Finland*. Helsinki 1966; Greve, Vagn: *Kriminalitet som normalitet*. København 1971; Stangeland, Per og Ragnar Hauge: *12 års jakt på mørketall*. Oslo 1971; Werner, Birgit: *Den faktiska brottsligheten. Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*. 1971. s. 106—141 og 191—215.

mark og Norge etter mønster av en undersøkelse som året før var blitt foretatt i Finland.⁴⁾

I forbindelse med den norske undersøkelsen ble det også stilt enkelte spørsmål om intervjuobjektene hadde vært utsatt for visse formuesforbrytelser. Spørsmålene ble utarbeidet på basis av et finsk spørsmålsutkast som etter planen også skal legges til grunn ved tilsvarende undersøkelser i de andre nordiske land. Og det er denne undersøkelsen vi skal gjøre rede for i det følgende.

II

Den norske del av undersøkelsen ble utført i desember 1971 av Fakta, Instituttet for markedsmåling, og finansiert av NAVF. I alt ble 1.493 personer — 739 kvinner og 754 menn — fra 15 år og oppover forelagt spørsmål om hvorvidt de i løpet av de siste tolv måneder hadde vært utsatt for visse formuesforbrytelser, og de som svarte bekreftende på dette ble bedt om å gi en nærmere beskrivelse av dem.

I alt ble det stilt spørsmål om tre forskjellige former for formuesforbrytelser: tyveri, skadeverk og endelig bedrageri, underslag og andre former for svik. Spørsmålene lød:

1. *Har det i løpet av de seneste tolv måneder hendt Dem at noen har tatt penger eller gjenstander som tilhørte Dem?*
2. *Eiendom utsettes ofte for skade av andre. Har det i løpet av de seneste tolv måneder hendt Dem at noe av det De eier er blitt utsatt for skader, f. eks. at et vindu er blitt knust av andre?*
3. *Det inntreffer også at eiendomstap oppstår f. eks. gjennom bedrageri, underslag eller annet svik. Har noe slikt hendt Dem i løpet av de seneste tolv månedene?*

Til sammen var det 71 personer — eller 4.8 % av samtlige — som svarte at de hadde vært utsatt for tyveri, 36 — eller 2.4 % — svarte at de hadde vært utsatt for skadeverk og 7 — eller 0.5 % — svarte at de hadde vært utsatt for bedrageri, underslag o. l. Til sammen var det 105 personer — eller 7.0 % — som oppga at de i løpet av de siste tolv månedene hadde vært utsatt for en eller flere av de angitte formuesforbrytelser.

Det viste seg at mennene i noe høyere grad enn kvinnene oppga at de hadde vært utsatt for formuesforbrytelser. 4.8 % av men-

⁴⁾ Hovedresultatene av disse undersøkelsene er gitt i: Aroma, Kauko: *Arkipäivan Väkiälyttä Suomessa*. Helsinki 1971; Wolf, Preben: *Vold i Danmark og Finland 1970/71*. København 1971—72 og Hauge, Ragnar: *Hverdagsvold i Norge Lov og Rett* 1972 s. 259—264.

nene oppga at de hadde vært utsatt for tyveri, 3,2 % skadeverk og 0,5 % bedrageri, underslag o.l., mens den tilsvarende andel for kvinnene var henholdsvis 4,7 %, 1,6 % og 0,4 %. I alt var det 7,7 % av mennene og 6,4 % av kvinnene som sa at de hadde vært utsatt for en eller flere av de angitte forbrytelser.

De 105 personene oppga at de hadde blitt utsatt for til sammen 146 formuesforbrytelser i løpet av de siste tolv månedene. Tabell 1 viser hvordan disse fordeler seg på den enkelte forbrytelseskategori for henholdsvis de kvinnelige og mannlige intervjuobjekter. Som det fremgår av tabellen var 84 av de oppgitte for-

Tabell 1: Antall og prosentfordeling av de formuesforbrytelser som intervjuobjektene oppgir at de har vært utsatt for i løpet av siste år etter forbrytelsenes art.

	Menn		Kvinner		Total	
	Ant.	%	Ant.	%	Ant.	%
Tyveri	42	49	42	69	84	58
Skadeverk	38	45	16	26	54	37
Bedrageri, underslag o. l.	5	6	3	5	8	5
Sum	85	100	61	100	146	100

muesforbrytelser tyverier, 54 skadeverk og 8 bedrageri, underslag o. l. Ser vi dette i relasjon til kriminalstatistikkens fordeling over etterforskede forbrytelser finner vi at forholdstallet mellom tyverier på den ene side og bedragerier, underslag o. l. på den annen stemmer ganske godt overens med tallene fra intervjuundersøkelsen. Mens politiet i 1970 etterforsket over 47 000 tyverier, var tallet på bedragerier, underslag o. l. vel 4 000. Forholdstallet er altså noe over én til ti både i kriminalstatistikken og intervjuundersøkelsen.

Skadeverkene skiller seg derimot sterkt ut ved at det er en meget dårlig overensstemmelse mellom kriminalstatistikkens og intervjuundersøkelsens tall. Mens politiet i 1970 bare etterforsket vel 3 000 skadeverk, var som nevnt hele 54 av de 146 eiendomsforbrytelsene i intervjuundersøkelsen skadeverk. En mulig forklaring på dette kan være at skadeverk av en eller annen grunn anmeldes langt sjeldnere til politiet — og følgelig sjeldnere blir registrert i kriminalstatistikken — enn andre formuesforbrytelser. En viss bekreftelse på dette får vi ved å se på intervjuobjektene angivelser av om handlingene ble anmeldt til politiet. Av de 105 personene som oppgav at de hadde vært utsatt for en formuesforbrytelse, var det 32 som oppga at de siste gang hadde anmeldt forholdet. Og det viser seg at det er en tendens i retning av at

de som svarte at de siste gang hadde vært utsatt for et tyveri oppga at de anmeldte det i litt større grad enn de som hadde vært utsatt for et skadeverk. Men fordi tallene er så små kan de vanskelig tas som noen direkte bekreftelse på en forskjell i anmeldelsesfrekvens for de to typer av lovbrudd, og forskjellene i anmeldelsesfrekvens er i tillegg ikke på langt nær så utpregede at de kan forklare forskjellene i totaltallene.

Sett i forhold til folketallet ble det i 1970 etterforsket ett tyveri pr. 82 innbyggere, ett skadeverk pr. 1 543 innbyggere og ett bedrageri, underslag o. l. pr. 884 innbyggere. Ifølge intervjuobjektene angivelser hadde en pr. 21 innbyggere vært utsatt for tyveri, en pr. 41 innbyggere for skadeverk og en pr. 213 innbyggere for bedrageri, underslag o. l. Sammenlikner vi disse to tallsettene viser det seg altså at intervjuobjektene oppgir å ha vært utsatt for tyveri og bedrageri, underslag o. l. omtrent fire ganger så ofte som man skulle forventet på basis av kriminalstatistikens tall, mens de oppgir å ha vært utsatt for skadeverk 38 ganger så ofte som man skulle forvente. Men som nevnt ble imidlertid bare omtrent en tredjedel av handlingene anmeldt, og tar vi hensyn til dette og multipliserer tallene fra intervjuundersøkelsen med tre, blir det en ganske god overensstemmelse med kriminalstatistikkenes tall når det gjelder tyveri og bedrageri, underslag o. l. Angivelsene tyder med andre ord på at den faktiske kriminalitet på disse områdene er tre til fire ganger så høy som det som fremgår av offisiell kriminalstatistikk.

Når det gjelder skadeverk er forholdet derimot et ganske annet. Skal vi tro på undersøkelsen er de handlinger som befolkningen definerer som skadeverk langt mer utbredt enn det som fremgår av kriminalstatistikken. Litt av denne forskjellen skyldes at skadeverk anmeldes noe sjeldnere enn de andre formuesforbrytelser. Men dette er langt fra hele forklaringen. Med utgangspunkt i tallet på anmeldte skadeverk i intervjuundersøkelsen skulle vi ventet å finne langt flere etterforskede skadeverk enn vi faktisk finner i kriminalstatistikken. Den eneste mulige forklaringen på denne forskjellen må være at henholdsvis myndighetenes og befolkningens syn på hva som i strafferettslig forstand er skadeverk varierer — at de handlinger som befolkningen ser på som skadeverk og anmelder som dette, enten blir henlagt av myndighetene eller rubriseres som forseelser og derfor ikke telles med i kriminalstatistikken, som for Norges vedkommende utelukkende er en statistikk over forbrytelser.

III

For å få nærmere rede på hvem som ble utsatt for formuesforbrytelser ble intervjuobjektene stilt enkelte spørsmål om deres

Tabell 2: Prosentdel av intervjuobjektene som angir at de har vært utsatt for en formuesforbrytelse i løpet av siste år innenfor ulike bosteds-, alders-, inntekts- og utdanningskategorier.

		Menn	Kvinner	Total
Bosted	Oslo	9.3	12.4	11.0
	Andre byer, tettbygd strøk	7.7	6.5	7.1
	Spredtbygd strøk	7.2	3.7	5.5
Alder	15—19 år	15.1	8.1	11.6
	20—29 år	10.9	6.0	8.1
	30—44 år	6.4	7.0	6.4
	45 år og over	5.8	5.1	5.5
Inntekt	Under 20.000	4.3	5.4	4.9
	20.000—40.000	5.6	4.4	5.0
	40.000 og over	11.0	10.0	10.6
Utdannelse	Folke-, framh.skole	6.5	5.1	5.8
	Realskole o. l.	10.4	8.3	9.4
	Artium	9.8	8.9	9.4

sosiale bakgrunn. Av tabell 2 fremgår hvor stor andel som oppga at de hadde vært utsatt for en formuesforbrytelse i løpet av siste år i relasjon til bosted, alder, inntekt og utdannelse.

Når det gjelder bosted synker frekvensen med avtagende urbaniseringsgrad. Mens det er 11 % i Oslo som oppgir at de har vært utsatt for en formuesforbrytelse, gjelder det samme 7 % i andre byer og tettbygde strøk og 6 % i landet for øvrig. Dette stemmer i hovedtrekk overens med det vi vet fra kriminalstatistikken. Formuesforbrytelser — som de fleste andre forbrytelser — forekommer relativt sett oftere jo mer tettbygd et område er.

Når det gjelder aldersfordeling er andelen størst blant de yngste intervjuobjekter og den avtar med økende alder. Med hensyn til sosial status målt både ved inntektsnivå og grad av utdannelse, øker andelen med økende sosial status. Og som vi har sett i det foregående, er det flere menn enn kvinner som oppgir at de har vært utsatt for formuesforbrytelser.

Vi har ingen mulighet til på disse områdene å foreta noen direkte sammenlikning med offisiell statistikk. Kriminalstatistikken gir bare opplysninger om dem som begår lovbrudd, og ikke om hvem som blir utsatt for dem. Når det gjelder kjønn og sosial status virker imidlertid resultatene plausible ut fra en alminnelig vurdering. Menn vil i større grad enn kvinner, og høyere statuslag i større grad enn midlere statuslag, være i besittelse av eiendeler — eiendeler som kan stjeles, ødelegges eller på andre måter være gjenstand for formuesforbrytelser. Men det kan ikke

helt utelukkes at det er bostedsvariabelen som slår igjennom når det gjelder sosial status. Både inntektsnivået og utdanningsnivået ligger høyest i Oslo og avtar med avtagende urbaniseringsgrad, og det kan derfor tenkes at det i siste instans er forskjellen i bosted som er utslagsgivende. Hva endelig gjelder aldersforskjellen vet vi at ungdom har den uten sammenligning høyeste kriminalitetsfrekvens når det gjelder tradisjonell kriminalitet, og at de unges dominans også når det gjelder å bli utsatt for formuesforbrytelser kanskje kan være en avspeiling av det forhold at kriminalitet ofte rettes mot personer som likner på en selv.

Men uansett hva forklaringen på disse forskjellene måtte være, må vi på grunnlag av svarfordelingen konkludere med at sjansene for å bli utsatt for formuesforbrytelser ifølge intervjuobjektene angivelser er større for menn enn for kvinner, større i tettbygde enn i spredtbygde strøk, større for ungdom enn for eldre og større for de høyere enn for de midlere statuslag.

IV

For å få rede på de nærmere omstendigheter vedrørende formuesforbrytelsene stilte vi intervjuobjektene enkelte spørsmål hvor de ble bedt om å gi en nærmere beskrivelse av handlingene.

For det første ble de bedt om å angi det økonomiske tap de hadde lidt ved krenkelsen. Av tabell 3 — som viser angivelsene av tapet fremgår det at vel en tredjedel oppga tapet til mindre

Tabell 3: Intervjuobjektene angivelser av den økonomiske skade de ble påført ved de formueskrenkelser de hadde vært utsatt for i prosent.

	Tyveri	Skadeverk	Bedrageri underslag o. l.	Total
	84	54	8	146
Under 100 kr.	40	41	13	39
100 kr. — 299 kr.	26	37	15	30
300 kr. — 999 kr.	25	11	13	19
1000 kr. — 4.999 kr.	8	11	50	11
5000 kr. eller mer	1	0	0	1
Sum	100	100	100	100

enn 100 kr., knapt en tredjedel oppga det til 100—300 kr., mens den siste knappe tredjedel oppga det til 300 kr. eller mer. Som det fremgår av tabellen er det imidlertid visse forskjeller mellom de enkelte former for formueskrenkelser. Tapet ved skadeverk oppgis gjennomsnittlig å være lavere enn tapet ved tyverier, mens dette igjen ligger lavere enn det tap som oppgis ved bedrageri, underslag o. l.

Intervjuobjektene ble også spurt om de hadde fått skaden erstattet eller gjenstanden tilbake. 18 % oppga at de hadde fått full, og 12 % at de hadde fått delvis, erstatning eller restitusjon. De resterende 70 % hadde hverken fått erstatning eller gjenstanden tilbake. Også disse tallene viser en forholdsvis god overensstemmelse med offisiell statistikk. Riktignok har vi på dette området bare statistiske opplysninger når det gjelder tyverier. Men fordi tyveriene dominerer i intervjuundersøkelsen, og fordi de andre formuesforbrytelser antagelig ikke skiller seg så markert ut, kan det vel forsvares å foreta en sammenlikning. Og det viser seg da at ifølge kriminalstatistikken kom i 16 % av alle tyverier det stjalne til rette, mens i 9 % av tilfellene kom noe av godset til rette — tall som ligger nær opp til intervjuundersøkelsens.

Intervjuobjektene ble videre bedt om å gi en beskrivelse av den siste formuesforbrytelse de hadde vært utsatt for. Av de 66 personer som oppga at de siste gang hadde vært utsatt for tyveri, oppga 16 at de var blitt frastjålet en sykkel, 11 klær eller andre bekledningsgjenstander, 8 penger eller sjekkhefte, 5 spark, ski eller kjelke, 4 pung eller lommebok, mens det var 3 i hver av gruppene: veske; utstyr eller tilbehør til bil; utstyr eller tilbehør til båt og endelig utstyr eller tilbehør til hus eller hytte. Endelig var det 2 som oppga at de var blitt utsatt for biltyveri, mens de resterende 8 oppga andre gjenstander. 32 personer oppga at de siste gang hadde blitt utsatt for skadeverk og av disse hadde 15 fått knust en rute, 10 hadde fått påført annen skade på hus, hytte eller annen eiendom, 5 skade på bil eller motorcykel, mens de resterende 2 oppga skade på andre eiendeler. Av de 5 personer som oppga at den siste formueskrenkelse var et bedrageri, underslag eller annen svik, oppga 2 at de hadde vært utsatt for å få en dekningsløs sjekk, 1 at en bestilt vare ikke var mottatt, 1 at en drosjeregning ikke var betalt og 1 svik fra en kompanjong.

V

Skal man forsøke å trekke noen konklusjon på basis av resultatene av undersøkelsen må man kunne hevde at det å bli utsatt for en formuesforbrytelse ikke er noe særsyn i Norge i dag. Om trent hver 14. voksne innbygger oppgir at de har vært utsatt for tyveri, skadeverk, bedrageri, underslag eller en liknende formuesforbrytelse i løpet av et år.

Men begreper som tyveri, skadeverk og liknende dekker over handlinger av høyst varierende grovhet. Ser man på verdien av det som har blitt stjålet, skadet eller på annen måte har vært gjenstand for en formuesforbrytelse ligger den stort sett på et moderat nivå. Bare en knapp tredjedel oppga at verdien var 300

kr. eller mer, og for mer enn en tredjedels vedkommende var verdien under 100 kr. At det ikke er de store og dramatiske forbrytelser som dominerer, bekreftes også dersom man ser på de gjenstander som ble rammet. Sykler og klær var det som i størst utstrekning ble stjålet, vindusruter var det som oftest ble skadet og å bli betalt med en dekningsløs sjekk var den „vanligste“ av de andre typer av formuesforbrytelser. Og når man tar i betraktning prisnivået på sykler, klær og vindusruter skal det ikke så mye til for at verdien kommer opp i hundre kroner eller mer.

At intervjuobjektene selv ikke har definert de handlinger de har blitt utsatt for som særlig alvorlige, kan man antagelig finne en bekreftelse på i det faktum at bare en tredjedel av dem ble anmeldt til politiet. Dette til tross for at man skulle tro at mange hadde en sterk oppfordring til å anmelde — fordi dette er en forutsetning for at skaden skal kunne dekkes gjennom en forsikring. Selv om formuesforbrytelser ikke er noe særst, har man ihvertfall den trøst at man statistisk sett kan regne med at det vil gå omtrent 20 år mellom hver gang man blir utsatt for en slik forbrytelse som man opplever som så alvorlig at man anmelder den til politiet.

Men dette avhenger av hvem man er. Menn må regne med å bli utsatt for formuesforbrytelser oftere enn kvinner, byfolk oftere enn bygdefolk, unge oftere enn eldre og folk med høy sosial status oftere enn folk med midlere sosial status. Men for samtlige gjelder at de — i statistisk forstand — vil få et pusterum på en god del år mellom hver gang de blir utsatt for en formuesforbrytelse.

En annen og — sett fra et kriminologisk synspunkt — viktigere konklusjon er at resultatene av undersøkelsen i hovedtrekk viser et forholdsvis godt samsvar med kriminalstatistikkens data. Nå er det riktignok ikke på så mange områder man kan foreta noen direkte sammenlikning — fordi kriminalstatistikken er en statistikk over gjerningsmenn og vår undersøkelse gjelder offer for lovbrudd. Men på de områder hvor man kan foreta sammenlikninger — f. eks. når det gjelder fordelingen by-land — og på de områder hvor man ut fra kriminalstatistikken kan gjøre visse forutsigelser om hva man skulle kunne forvente — f. eks. når det gjelder fordelingen menn-kvinner — viser det seg å være et visst samsvar.

Nå er riktignok en påstand om at kriminalstatistikken er bedre enn sitt rykte ikke særlig godt fundert dersom man bare bygger på intervjuundersøkelsen vedrørende formuesforbrytelser. Men påstanden underbygges ytterligere av resultatene både fra de samnordiske undersøkelsene av offer for voldsforbrytelser og selvrapportert kriminalitet blant ungdom. Sett i sammenheng understøtter de alle en av de konklusjoner man kom til i den

siste norske undersøkelsen av selvrapportert kriminalitet, nemlig at:

„De lovbrudd vi her måler er jevnt over mindre alvorlige enn de lovbrudd som blir registrert av politiet. Ut over dette selvinnsynende — men ofte oversette faktum — har vi ikke kunnet påvise særlig mange forskjeller på den registrerte og den selvrapporterte kriminalitet. Hovedinntrykket er et presist samsvar med det vi vet fra før om registrerte lovovertredere. Vi finner samme aldersfordeling for forskjellige typer lovbrudd, samme informasjon om samvær med andre, samme informasjon om kriminalitetsutvikling og samme informasjon om kriminalitetsnivået i forskjellige distrikter innen Norge.“⁵⁾

Selv om man selvfølgelig ikke ut fra offisiell kriminalstatistikk kan trekke noen sikre slutninger om den faktiske kriminalitet, innebærer samsvaret at man har grunn til å tro at hovedtendensene i statistikken avspeiler visse faktiske forhold. Kriminalstatistikken er ikke bare en avspeiling av folks anmeldelsesvaner og politiets seleksjon og effektivitet — den avspeiler i like stor utstrekning den underliggende kriminalitet. Og det betyr at de hypoteser og teorier som er avledet av klare tendenser i offisiell statistikk har sin levedyktighet i behold. Dersom de står for fall skyldes ikke dette det fundament de er bygget på, men svakheter i selve konstruksjonen.

Ragnar Hauge

⁵⁾ Stangeland, Per og Ragnar Hauge. *Op. cit.* 1971 s. 135—136.